

**УДК 316.74**

Олена КОЛОМІЄЦЬ,  
к.пед.н., доцент кафедри історії,  
археології, інформаційної та архівної справи,  
*Центральноукраїнський національний технічний університет*

## **КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ**

В умовах зростання динамізму суспільних перетворень, діалогізації міжкультурних зв'язків, посилення інтеграційних процесів у всіх сферах життя виникає гостра потреба у професіоналах високого культурного рівня. Тому до числа завдань професійної підготовки фахівців належать такі, що стосуються культурологізації освіти, тобто введення елементів культурологічних знань у всі складові як загальної, так і професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Звернення до культурологічної проблематики має розглядатися як важлива передумова формування моральних імперативів інформаційної, інженерної, науково-технічної діяльності, виникнення духовно-морального простору, поза яким людина як професіонал вже не зможе існувати.

Актуальність досліджуваної теми обумовлюється, таким чином, переорієнтацією освіти на інноваційний характер розвитку, відродженням її культуротворчої функції, пошуком нових моделей науково-педагогічного забезпечення підготовки фахівців нової якості у закладах вищої освіти.

Ця проблематика знайшла своє відображення в працях вітчизняних і зарубіжних авторів, її досліджують провідні філософи, психологи та педагоги (В. Бачинін, Г. Васянович, Л. Зеліско, В. Кремень, В. Лутай та ін.). Проте дана проблема, незважаючи на свою практичну значущість, у науково-дослідному плані все ще перебуває на стадії розробки, змушуючи науковців розглядати різні аспекти її сутності.

Як відомо, культура – явище складне і багатогранне. Вона включає в себе творчу діяльність людства в усіх сферах буття і свідомості, що базується на засвоєнні раніше набутого досвіду і спрямована на подальше перетворення природи, суспільства і самої людини.

Причетність до культури допомагає кожній молодій особі виробити власну життєву позицію, усвідомити морально-етичні зв'язки з людьми і суспільством в цілому, підвищити інтелектуальний рівень. При цьому культура стає внутрішнім змістом особистості.

Оскільки процес сприймання навчального матеріалу відбувається у діалектичному взаємозв'язку раціонального і почуттєвого пізнання, то важливе значення має вибір змісту навчальної інформації. Так, при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу (філософії, історії, соціології, етики, психології та ін.) мають порушуватися питання культурологічного аспекту кожної з цих галузей знання. Слід демонструвати студентам багатогранність знання, його невичерпність, викликати у них інтерес до

культури й формувати здатність до самостійного пошуку знань.

При цьому необхідно врахувати феномен, на який звернув увагу А. Вербицький: «Навчальна інформація має двоїсту природу. З одного боку, вона є органічною складовою самої культури, а з іншого – засобом пізнання світу. Нерозуміння цієї двоїстості призводить до того, що засвоюється зміст не власне культури, а спрощеної системи загальних знань» [1, с.119]. Отже, важливо наголошувати, що культурні надбання людства – це не тільки раціональне пізнання світу, а й його, так би мовити, «культурне» сприйняття.

Особлива роль у реалізації даного завдання належить власне культурології як науковій дисципліні й навчальному предмету, що знайомить студентів із загальною теорією культури, її соціальними функціями та механізмами функціонування, соціокультурними нормами і цінностями людського буття як основними параметрами особистісної культури й культурної самоідентичності.

Вважаємо, що до програми сучасного курсу культурології, який надавав би систему знань концептуального плану, необхідно включати розділи, присвячені історії техніки і технологій, впливу техносфери на історію цивілізації, розвитку сучасних технологій комунікації, визначенню культурологічних перспектив людства тощо. Це, на нашу думку, має забезпечити сприйняття студентами навчального матеріалу з культурології як прояву загального підходу, єдиної методологічної суті, як засобу проектування та прийняття рішень в певній галузі професійної діяльності. Корисним має бути також введення тем із галузі прикладної культурології, наприклад: ділові культури, арт-ринок, економічні та правові аспекти культурної політики.

Надзвичайно важливим нам уявляється проведення змістовного узгодження між предметом культурознавчих та інших дисциплін соціально-гуманітарного циклу, а в ідеальному випадку вибудовування усього циклу по моделі морфології культури (соціально-значущі форми пізнання і акумуляції соціального досвіду: релігія, філософія, наука і мистецтво; основні форми соціальної комунікації: мова, писемність і книга, виховання, освіта; соціокультурні аспекти соціальної організації: економічна, політична і правова культури). Так, за рахунок міжпредметної взаємодії всередині дисципліни поступово створюються можливості для трансформації базового курсу культурології в інтегрований, наприклад, такий як «Людина і культура» або «Людина в соціокультурному просторі сучасної цивілізації». Головне завдання педагога – допомогти студентові знайти себе в світі культури, її смислів, норм та цінностей.

Виховний зміст культурознавання варто спрямовувати й на вивчення професійної культури як певного виду діяльності, враховуючи при цьому інтереси конкретної аудиторії, професійну орієнтацію навчального закладу, рівень підготовки студентів. Зокрема заслуговує на увагу «ідея інтегрування знань при виконанні завдань, а не збирання знань про знання». Активність такого поєднання, як стверджують науковці, характеризує культуру людини певної професії, адже від спеціаліста вимагається виконання міжнародних

екологічних, технічних, етичних, наукових стандартів, дотримання норм світових конвенцій тощо [2, с.201].

У змісті професійної підготовки культурознавця має стати природним компонентом теоретичних уявлень майбутнього фахівця про соціальні функції фаху, якого він набуває, про оцінні критерії результатів діяльності та професійну етику фахівців. А це, в свою чергу, розширюватиме уявлення про культурно-історичні цінності, сприятиме загальній та професійній інкультурації, залученню до системи ціннісно-смыслових та нормативно-регулятивних установок.

Успішна реалізація означених завдань досягається за рахунок узагальнених вмінь розумової діяльності, спільних для всіх навчальних дисциплін, умінь комплексного застосування знань з різних навчальних дисциплін в практичній діяльності. Зазначимо також, що вимоги до професійного рівня кожного спеціаліста як творчого інтегратора нових ідей і технологій постійно зростають.

Теорія і практика викладання культурологічних дисциплін у ЗВО свідчить про те, що основними критеріями визначення рівня культурологічної освіченості здобувачів вищої освіти є: знання у царині світової і національної культури; знання досвіду історичного розвитку світової цивілізації; володіння культурою міжособистісного і міжнаціонального спілкування; усвідомлення гармонійності національного та загальнолюдського в структурі особистості; готовність брати активну участь у національно-культурному відродженні рідного краю.

Отже, культурологічна складова професійної підготовки майбутнього фахівця має стати стрижнем життєтворчості особистості, її успішності та самореалізації у соціумі в будь-якій сфері, оскільки несе в собі великий духовний потенціал й забезпечує цілий ряд основних суспільних взаємин, а саме: культури праці, технологій виробництва, культури поведінки, толерантності, поваги, ввічливості, взаємодопомоги тощо.

#### Джерела та література

1. Вербицкий А. От абстрактного метода школы – к контекстному обучению: психолого-педагогический аспект. *Культура, образование, развитие индивида*. М., 1990. С. 116–125.
2. Онкович Г. Гуманістично-педагогічна парадигма вищої освіти: монографія / Г. Онкович, В. Андрущенко, М. Бойченко та ін. К.: Педагогічна думка, 2007. 376 с. (Сер. "Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми").